

Bošnjačko nacionalno vijeće

**OBRAZOVANJE NA BOSANSKOM JEZIKU U
SANDŽAKU (2013-2020)**

Novi Pazar, 2020.

OBRAZOVANJE NA BOSANSKOM JEZIKU U SANDŽAKU (2013-2020)

S A D R Ž A J

1.	OBRAZOVANJE PRIPADNIKA BOŠNJAČKE NACIONALNE ZAJEDNICE U REPUBLICI SRBIJI	3
1.1.	Zakonodavni okvir – ustavna i zakonska prava	3
1.2.	Institucionalni okvir.....	5
1.2.1.	Bošnjačko nacionalno vijeće	5
1.2.2.	Odbor za obrazovanje na bosanskom jeziku.....	5
1.2.3.	Bošnjački prosvjetni savjet.....	6
1.2.4.	Centar za unapređenje obrazovanja i odgoja na bosanskom jeziku	6
1.2.5.	Ministarstvo prosvjete, nauke i tehnološkog razvoja.....	6
1.2.6.	Zavodi	7
1.2.7.	Nacionalni prosvjetni savjet.....	7
1.3.	Usklađenost sa sistemom školstva u Republici Srbiji	8
2.	CILJEVI NASTAVE NA BOSANSKOM JEZIKU.....	9
2.1.	Opći cilj	9
2.2.	Specifični ciljevi.....	9
3.	IMPLEMENTACIJA NASTAVE NA BOSANSKOM JEZIKU U SANDŽAKU.....	10
3.1.	Uvođenje nastave na bosanskom jeziku	10
3.2.	Obrazovno-odgojne ustanove od posebnog značaja za obrazovanje Bošnjaka ...	11
3.3.	Izučavanje bosanskog jezika kroz izborni predmet Bosanski jezik sa elementima nacionalne kulture	12
3.4.	Obezbeđenost potrebnim nastavnim sredstvima i učilima	12
3.5.	Savremenost i efikasnost.....	13
3.6.	Sertifikati o poznавању bosanskog jezika.....	13
3.7.	Školska evidencija	13
3.8.	Programi stručnog usavršavanja.....	14
3.9.	Jačanje jezičkih kompetencija nastavnika	19
3.10.	Nastava na daljinu na bosanskom jeziku.....	20
4.	PROGRAMI NASTAVE I UČENJA	21
4.1.	Program nastave i učenja za predmet Bosanski jezik i književnost	21
4.2.	Program nastave i učenja za predmet Historija (dodatak programu).....	21
4.3.	Programi nastave i učenja za predmete muzička i likovna kultura (dodaci programima).....	22
4.4.	Reforma obrazovnog sistema u Srbiji.....	22

5.	OPĆI STANDARDI POSTIGNUĆA ZA BOSANSKI JEZIK	23
5.1.	O pojmu obrazovnih standarda	23
5.2.	Proces izrade standarda	23
6.	UDŽBENICI U NASTAVI NA BOSANSKOM JEZIKU	25
6.1.	Udžbenici na bosanskom jeziku	25
6.2.	Trojni memorandum o saradnji	25
7.	ZAVRŠNI ISPITI NA KRAJU OSNOVNOG OBRAZOVANJA I SREDNJEG OBRAZOVANJA	26
7.1.	Završni ispiti na kraju osnovnog obrazovanja	26
7.2.	Unapređenje kvaliteta obrazovanja kroz uvođenje ispita na kraju srednjeg obrazovanja – Državna matura	26
8.	PROMOTIVNE I DRUGE AKTIVNOSTI U CILJU UNAPREĐENJA OBRAZOVANJA NA BOSANSKOM JEZIKU	27
8.1.	Dan školstva na bosanskom jeziku	27
8.2.	Projekat Bosanski jer smo Bošnjaci	28
8.3.	Takmičenja iz bosanskog jezika	28
8.4.	Promocija nastave na bosanskom jeziku kroz konurse	29
8.5.	Diplome u nastavi na bosanskom jeziku	30
9.	PROJEKTI OBEZBJEĐIVANJA BESPLATNIH UDŽBENIKA	31
9.1.	Projekat obezbjeđivanja udžbenika za učenike u nastavi na bosanskom jeziku (2013-2016)	31
9.2.	Projekat obezbjeđivanja udžbenika za učenike srednjih škola 2017. godine	31
9.3.	Projekat obezbjeđivanja udžbenika za učenike prvih razreda osnovnih škola 2018. godine	32
9.4.	Projekat obezbjeđivanja udžbenika za učenike trećih razreda srednjih škola 2019. godine	32
9.5.	Projekat obezbjeđivanja udžbenika za učenike prvih razreda osnovnih škola 2020. godine	32
10.	STATISTIČKI PODACI U OBRAZOVANJU NA BOSANSKOM JEZIKU	33
10.1.	Predškolski odgoj i obrazovanje	35
10.2.	Osnovno obrazovanje	35
10.3.	Srednje obrazovanje	36

OBRAZOVANJE NA BOSANSKOM JEZIKU U SANDŽAKU

1. OBRAZOVANJE PRIPADNIKA BOŠNJAČKE NACIONALNE ZAJEDNICE U REPUBLICI SRBIJI

1.1. Zakonodavni okvir – ustavna i zakonska prava

Model obrazovanja na bosanskom jeziku za pripadnike bošnjačke nacionalne zajednice u Republici Srbiji svoje pravno utemeljenje nalazi u ustavnim i zakonskim odredbama, te prihvaćenim međunarodnim standardima.

Bošnjaci u Republici Srbiji svoja prava na maternji jezik polažu na osnovu odredbi Ustava i postojećih zakonskih rješenja. Naime, Ustavom Republika Srbija štiti prava nacionalnih manjina, te garantuje posebnu zaštitu nacionalnim manjinama radi ostvarivanja potpune ravnopravnosti i očuvanja njihovog identiteta. Svoja ljudska i manjinska prava Bošnjaci ostvaruju u skladu sa članovima 14., 18., 19., 21., 23., 48., 49., 75., 76., 78. i 79. Ustava Republike Srbije.

Ustavom Republike Srbije je utvrđeno da svako dijete ima pravo da čuva svoj identitet, te da svako dijete ima prava na obrazovanje (čl. 64. i 71). Članom 75. Ustava propisano je da: "Pripadnicima nacionalnih manjina, pored prava koja su Ustavom zajemčena svim građanima, jemče se dodatna, individualna ili kolektivna prava". Ustavom je (čl. 78. i 79.) zabranjena „nasilna asimilacija pripadnika nacionalnih manjina, a pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo: na izražavanje, čuvanje, njegovanje, razvijanje i javno izražavanje nacionalne, etničke, kulturne i vjerske posebnosti; na korištenje svog jezika i pisma; te na školovanje na svom jeziku u državnim ustanovama”.

Zakonom o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina organi vlasti u Republici Srbiji, u skladu sa Ustavom i zakonom, donose propise, pojedinačne pravne akte i preduzimaju mjere u cilju obezbjeđenja pune i efektivne ravnopravnosti između pripadnika nacionalnih manjina i građana koji pripadaju većini (čl. 4. st. 1.). Zakonom se zabranjuju mjere koje otežavaju uživanje i ostvarivanje prava pripadnika nacionalnih manjina (čl. 22.). U skladu sa čl. 13. st. 1., pripadnici nacionalnih manjina

imaju pravo na odgoj i obrazovanje na svom jeziku, odnosno govoru u ustanovama predškolskog, osnovnog i srednjeg odgoja i obrazovanja.

Zakon o predškolskom vaspitanju i obrazovanju propisuje da se za pripadnike nacionalne manjine ogojno-obrazovni rad ostvaruje na jeziku nacionalne manjine (čl. 5. st. 2.).

Prema Zakonu o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja za nacionalne manjine obrazovno-odgojni rad se ostvaruje na jeziku, odnosno govoru i pismu nacionalne manjine (čl. 5. st. 2.). Među osnovnim ciljevima obrazovanja i odgoja, prema ovom zakonu, su razvoj i poštivanje nacionalne, kulturne, te jezičke ravnopravnosti, kao i razvijanje ličnog i nacionalnog identiteta, poštivanje i njegovanje srpskog jezika i maternjeg jezika, tradicije i kulture srpskog naroda i nacionalnih manjina (čl. 8.). Zakonom je zabranjena diskriminacija i diskriminatorsko postupanje, kojim se na neposredan ili posredan, otvoren ili prikriven način, neopravdano pravi razlika ili nejednako postupa, u odnosu na lice ili grupe lica, kao i na članove njihovih porodica ili njima bliska lica na otvoren ili prikriven način, a koji se, uz ostalo, zasniva i na nacionalnoj pripadnosti ili etničkom porijeklu i jeziku (čl. 110.).

Prema Zakonu o osnovnom obrazovanju i vaspitanju za pripadnike nacionalne manjine obrazovno-odgojni rad ostvaruje se na jeziku i pismu nacionalne manjine (čl. 12. st. 1.). Jedan od osnovnih ciljeva osnovnog obrazovanja i odgoja su, prema ovom zakonu, razvijanje ličnog i nacionalnog identiteta, razvijanje svijesti i osjećanja pripadnosti Republici Srbiji, poštivanje i njegovanje srpskog jezika i maternjeg jezika, tradicije i kulture srpskog naroda i nacionalnih manjina, razvijanje interkulturalnosti, poštivanje i očuvanje nacionalne i svjetske kulturne baštine (čl. 21. st. 1. tačka 16.).

Zakon propisuje kao jedan od ciljeva osnovnog obrazovanja da će nakon njegovog završetka učenici znati da efikasno usmeno i pismeno komuniciraju na srpskom i jeziku nacionalne manjine i najmanje jednom stranom jeziku koristeći se raznovrsnim verbalnim, vizuelnim i simboličkim sredstvima, kao i da će imati razvijeno osjećanje pripadnosti sopstvenoj porodici, naciji i kulturi, poznavati sopstvenu tradiciju i doprinositi njenom očuvanju i razvoju (čl. 22. st. 1. tačka 2. i tačka 14.).

Zakon o srednjem obrazovanju i vaspitanju propisuje da se „za pripadnike nacionalne manjine obrazovno-odgojni rad ostvaruje i na jeziku i pismu nacionalne manjine“ (čl. 5. st. 2.).

Zakon propisuje da nastava jezika nacionalne manjine sa elementima nacionalne kulture može biti fakultativni oblik obrazovno-odgojnog rada, te da je ona obavezna za učenike koji se za to opredijele (čl. 26. st. 5. i 6.).

I druge odredbe zakona iz oblasti obrazovanja i odgoja omogućavaju i štite prava manjinskih naroda unutar obrazovnog sistema na maternjem jeziku.

1.2. Institucionalni okvir

1.2.1. Bošnjačko nacionalno vijeće

Bošnjačko nacionalno vijeće je najviše predstavničko tijelo sandžačkih Bošnjaka u Republici Srbiji. Bošnjačko nacionalno vijeće ima potpuni izborni legitimitet i ovlašteno je da zauzima stavove, pokreće inicijative i preduzima mjere po svim pitanjima koja su neposredno vezana za status, odnosno položaj, identitet i Ustavom i zakonima zagarantovana prava Bošnjaka. Vijeću je zakonom povjereno i samostalno odlučivanje o pitanjima iz oblasti kulture, obrazovanja, informisanja i službene upotrebe jezika i pisma u cilju ostvarivanja kolektivnih prava Bošnjaka.

Sistemskim zakonima u oblasti ljudskih i manjinskih prava, nacionalnih savjeta i obrazovanja i odgoja, nacionalnim savjetima nacionalnih manjina data su određena ovlaštenja, prava i obaveze u oblasti obrazovanja i odgoja.

1.2.2. Odbor za obrazovanje na bosanskom jeziku

U skladu sa ovlaštenjima u oblasti obrazovanja, shodno zakonskim odredbama i Statutu Bošnjačkog nacionalnog vijeća formiran je Odbor za obrazovanje na bosanskom jeziku, organ Vijeća koji se bavi svim relevantnim pitanjima koja se tiču obrazovanja pripadnika bošnjačke nacionalne zajednice.

Odbor priprema prijedloge odluka Vijeća i Izvršnog odbora Vijeća, zatim strategije, planove, programe, platforme i pokreće inicijative za potrebe Vijeća radi ostvarivanja prava Bošnjaka u obrazovanju garantovanih Ustavom i zakonom.

U skladu sa Statutom Vijeća, Odbor za obrazovanje broji 7 članova.

1.2.3. Bošnjački prosvjetni savjet

Bošnjački prosvjetni savjet je stručno tijelo Bošnjačkog nacionalnog vijeća koje se bavi praćenjem razvoja i unapređivanjem kvaliteta obrazovanja i odgoja u nastavi na bosanskom jeziku predškolskog, osnovnog, srednjeg i visokog obrazovanja.

1.2.4. Centar za unapređenje obrazovanja i odgoja na bosanskom jeziku

Centar za unapređenje obrazovanja i odgoja na bosanskom jeziku „Iса-beg Ishaković“ je ustanova čiji je osnivač Bošnjačko nacionalno vijeće. Osnovni cilj ustanove je obezbjeđivanje i unapređenje ostvarivanja prava pripadnika bošnjačke nacionalne manjine u Srbiji na obrazovanje na maternjem jeziku.

Centar vrši stručno usavršavanje i osposobljavanje zaposlenih u odgojno-obrazovnim ustanovama u kojima se održava nastava na bosanskom jeziku; donosi program stalnog stručnog usavršavanja; organizuje stručne skupove na domaćem i međunarodnom nivou; sprovodi istraživanja u oblasti društvenih nauka i naukama iz oblasti kulture i umjetnosti; učestvuje u projektima prekogranične saradnje sa institucijama, organizacijama i fizičkim licima u oblasti obrazovanja na jeziku nacionalnih manjina; razmatra prosvjetno-pedagoška pitanja koja se odnose na nastavu na bosanskom jeziku i njenim položajem u obrazovno-odgojnem sistemu Republike Srbije; daje inicijative i prijedloge u cilju modernizacije i reforme nastavnih planova i programa u svrsi podizanja kvaliteta nastave na bosanskom jeziku; realizuje projekte i prikuplja sredstva u cilju unapređenja nastave na bosanskom jeziku; izdaje časopise i drugu stručnu literaturu u skladu sa zakonom.

1.2.5. Ministarstvo prosvjete, nauke i tehnološkog razvoja

Ministarstvo prosvjete, nauke i tehnološkog razvoja je organ državne uprave koji se, između ostalog, bavi pitanjima obrazovanja pripadnika manjinskih nacionalnih zajednica na njihovim maternjim jezicima. U okviru Ministarstva pitanjima obrazovanja na manjinskim jezicima bavi se jedan od državnih sekretara u saradnji sa nadležnim sektorima.

1.2.6. Zavodi

Radi praćenja, obezbeđivanja i unapređivanja kvaliteta i razvoja sistema obrazovanja i odgoja, za obavljanje razvojnih, savjetodavnih, istraživačkih i drugih stručnih poslova u predškolskom, osnovnom i srednjem obrazovanju i odgoju, osnovani su Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja i Zavod za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja.

Zavod za *unapređivanje obrazovanja i vaspitanja* obavlja stručne poslove iz oblasti obrazovanja i odgoja i učestvuje u pripremi propisa iz nadležnosti Ministarstva, kao i druge poslove u oblasti obrazovanja i odgoja.

Zavod za *vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja* obavlja stručne poslove u oblasti praćenja i vrednovanja stepena ostvarenosti opštih principa, ciljeva obrazovanja i odgoja, ostvarivanja standarda postignuća po nivoima i vrstama obrazovanja, kao i druge poslove u oblasti obrazovanja i odgoja.

1.2.7. Nacionalni prosvjetni savjet

Nacionalni prosvjetni savjet u oblasti razvoja i unapređivanja sistema obrazovanja daje mišljenje o stanju obrazovanja i odgoja na svim nivoima i usaglašenosti sistema obrazovanja i odgoja sa evropskim principima i vrijednostima; o pravcima razvoja i unapređivanja kvaliteta predškolskog, osnovnog i srednjeg općeg i umjetničkog obrazovanja i odgoja; daje mišljenje Ministarstvu u postupku donošenja zakona i drugih akata, kojima se uređuju pitanja od značaja za oblast obrazovanja i odgoja; mišljenje o standardima postignuća; o standardima kompetencija za profesiju nastavnika i odgajivača i stručnog saradnika i njihovog profesionalnog razvoja, standardima kompetencija direktora, standardima kvaliteta udžbenika i nastavnih sredstava, standardima uslova za ostvarivanje posebnih programa u oblasti predškolskog odgoja i obrazovanja, standardima kvaliteta rada ustanove; mišljenje na osnove programa predškolskog odgoja i obrazovanja, Nacionalni okvir obrazovanja i odgoja, planove i programe nastave i učenja osnovnog i srednjeg općeg i umjetničkog obrazovanja i odgoja, dio planova i programa nastave i učenja srednjeg stručnog obrazovanja i odgoja i obrazovanja odraslih za općeobrazovne predmete i osnove odgojnog programa; te o prijedlogu programa završnog ispita osnovnog obrazovanja i odgoja, opće i umjetničke mature.

Nacionalni prosvjetni savjet daje odgovarajuće prijedloge u oblasti razvoja i unapređivanja sistema obrazovanja i odgoja, te učestvuje u pripremi strategije obrazovanja i u konsultacijama i pribavljanju mišljenja predstavnika relevantnih društvenih grupa.

1.3. Usklađenost sa sistemom školstva u Republici Srbiji

Obrazovanje na bosanskom jeziku za pripadnike bošnjačke nacionalne zajednice u Republici Srbiji u potpunosti je usklađeno sa postojećim sistemom obrazovanja u Republici Srbiji. Razlika u odnosu na obrazovanje na jeziku većinskog naroda se ogleda u tome što se nastava u školama izvodi na bosanskom kao maternjem jeziku Bošnjaka, s akcentom na temeljno izučavanje bosanskog jezika i književnosti, nacionalne historije, muzičke i likovne kulture i kulturne baštine Bošnjaka uopće, kao i što se za te potrebe koriste udžbenici na bosanskom jeziku (autorski ili prevedeni) u skladu sa zakonom, sa sadržajima koji odražavaju nacionalni identitet bošnjačkog naroda.

Sveobuhvatnost obrazovanja pripadnika bošnjačke nacionalne zajednice na bosanskom jeziku ogleda se kroz implementaciju obrazovanja na bosanskom jeziku na svim nivoima obrazovanja, od predškolskog do visokoškolskog. Zbog opstrukcija zvaničnih državnih organa i visokoškolskih ustanova implementacija obrazovanja na bosanskom jeziku još nije zaživjela u visokoškolskim ustanovama čiji je osnivač država.

2. CILJEVI NASTAVE NA BOSANSKOM JEZIKU

2.1. Opći cilj

Implementacija i ostvarenje prava na obrazovanje na maternjem jeziku pripadnika bošnjačke nacionalne zajednice na području Republike Srbije i očuvanje nacionalnog identiteta Bošnjaka.

2.2. Specifični ciljevi

- Odvijanje nastave na bosanskom jeziku – maternjem jeziku pripadnika bošnjačke nacionalne zajednice i ostvarenje potpunije ravnopravnosti u oblasti obrazovanja kroz ovladavanje bosanskim jezikom na svim nivoima.
- Obezbeđenje uslova za obrazovanje na maternjem bosanskom jeziku pripadnika bošnjačke nacionalne zajednice u Republici Srbiji od predškolskog do visokoškolskog nivoa.
- Razvijanje jezičkih sposobnosti i očuvanje, njegovanje i dalje unapređenje bosanskog govornog i pisanog jezika i pisma.
- Razvijanje svijesti o važnosti znanja bosanskog jezika kao opštег kulturnog dobra.
- Razvijanje ljubavi prema bosanskom jeziku, književnosti i kulturi, razvijanje literalnih sposobnosti i njegovanja bosanskog jezika u kulturi i svim ostalim segmentima života.
- Bolje i potpunije ovladavanje i upoznavanje sa bogatim književnim stvaralaštvom na bosanskom jeziku i sveukupnom kulturnom baštinom sandžačkih Bošnjaka u Republici Srbiji i šire.
- Bolje, efikasnije i potpunije sticanje znanja o muzičkom i likovno-umjetničkom stvaralaštvu i kulturi sandžačkih Bošnjaka u Republici Srbiji i šire.
- Podsticanje i dalji razvoj stvaralaštva pripadnika bošnjačke nacionalne zajednice i obogaćivanje kulturnog miljea sredine u kojoj žive Bošnjaci.
- Bolje, potpunije i efikasnije ovladavanje potrebnim znanjima o historijskim i drugim događajima od posebne važnosti za pripadnike bošnjačke nacionalne zajednice, kao dijela sveukupne evropske i svjetske historije i razvijanje duha zajedništva i zalaganja za općeprihvaćene vrijednosti i standarde u društvenom životu.
- Bolje i sveobuhvatnije upoznavanje pripadnika većinskog naroda i ostalih nacionalnih zajednica sa tradicionalnim vrijednostima i ostvarenjima pripadnika bošnjačke nacionalne zajednice, unapređenje i dalji razvoj multikulturalnog i multietničkog života u Republici Srbiji uopće.

3. IMPLEMENTACIJA NASTAVE NA BOSANSKOM JEZIKU U SANDŽAKU

3.1. Uvođenje nastave na bosanskom jeziku

- Prvi javni čas bosanskog jezika u Sandžaku održan je **20. oktobra 2004. godine**, u Osnovnoj školi „Dr. Ibrahim Bakić“ u Ljeskovcu, opština Tutin. Bio je to prvi čas bosanskoga jezika u Sandžaku, nakon 97 godina od zabrane njegove upotrebe i preimenovanja u srpskohrvatski jezik, 4. oktobra 1907. godine, odlukom austrougarskog guvernera Bosne i Hercegovine Buriana.

- Zakonom o ratifikaciji Evropske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima, **23. decembra 2005. godine**, **bosanski jezik uvršten je u 10 manjinskih jezika u Srbiji**, čime je njegova javna i službena upotreba u Srbiji ozakonjena.

- Održavanjem javnih časova iz bošnjačke književnosti, historije i kulture, **21. februara 2013. godine**, počela je pripremna nastava na bosanskom jeziku u 1. i 5. razredu osnovne škole i u 1. razredu srednjih škola, koja je trajala do kraja školske 2012/2013. godine.

Cjelokupna nastava na bosanskom jeziku uvodila se ciklično i to u pripremnom predškolskom odgoju i obrazovanju, u osnovnim školama sistemom prvi i peti razred u prvoj godini primjene i uključenjem narednih razreda svake naredne godine, i u srednjim školama od prve godine uz uključenje narednih razreda svake sljedeće školske godine. Roditelji učenika su se prilikom upisa djece izjašnjavali za model obrazovanja, odnosno da li će njihovo dijete pohađati nastavu na bosanskom ili na srpskom jeziku.

Od 2. septembra školske 2013/2014. godine, u 35 obrazovno-odgojnih ustanova u 168 odjeljenja, koje pohađa 4.088 učenika, počela je cjelokupna nastava na bosanskom jeziku u Novom Pazaru, Tutinu i Sjenici. Time su škole u Sandžaku, nakon stotinu godina definitivno postale multietničke obrazovne ustanove, u kojima se, pored srpskog jezika, književnosti i historije, počeo izučavati i bosanski jezik, bošnjačka književnost, kao i bošnjačka historija i kultura.

3.2. Obrazovno-odgojne ustanove od posebnog značaja za obrazovanje Bošnjaka

Na osnovu člana 15. stav 1. tačka 3. Zakona o nacionalnim savjetima nacionalnih manjina Republike Srbije i člana 16. Statuta Bošnjačkog nacionalnog Vijeća, Izvršni odbor Vijeća, na svojoj 101. sjednici, održanoj dana 23. marta 2013. godine, donio je odluku kojom se utvrđuju obrazovno-vaspitne ustanove koje su od posebnog značaja za obrazovanje pripadnika bošnjačke nacionalne zajednice u Republici Srbiji.

Obrazovno-odgojne ustanove koje su od posebnog značaja za obrazovanje Bošnjaka su:

- 1) Osnovna škola "Selakovac" (sada „Avdo Međedović“) u Novom Pazaru,
- 2) Osnovna škola "Jošanica" u Novom Pazaru,
- 3) Osnovna škola "Rifat Burdžović Tršo" u Tutinu,
- 4) Osnovna škola "12. decembar" u Sjenici.

Na osnovu člana 15. stav 1. tačka 3. Zakona o nacionalnim savjetima nacionalnih manjina Republike Srbije i člana 16. Statuta Bošnjačkog nacionalnog Vijeća, Izvršni odbor Vijeća, na 3. vanrednoj sjednici održanoj dana 27. juna 2014. godine, donio je odluku kojom se utvrđuju obrazovno-vaspitne ustanove koje su od posebnog značaja za obrazovanje pripadnika bošnjačke nacionalne zajednice u Republici Srbiji.

Obrazovno-odgojne ustanove koje su od posebnog značaja za obrazovanje Bošnjaka su:

- 1) Osnovna škola „Vuk Karadžić“ u Novom Pazaru,
- 2) Osnovna škola „Stefan Nemanja“ u Novom Pazaru,
- 3) Osnovna škola „Jovan Jovanović Zmaj“ u Novom Pazaru,
- 4) Osnovna škola „Desanka Maksimović“ u Novom Pazaru,
- 5) Osnovna škola „Aleksa Đilas Bećo“ u Tutinu,
- 6) Osnovna škola „Aleksa Šantić“ u Tutinu,
- 7) Osnovna škola „Vladimir Perić Valter“ u Prijepolju,
- 8) Osnovna škola „Svetozar Marković“, Brodarevo u Prijepolju,
- 9) Gimnazija u Tutinu.

3.3. Izučavanje bosanskog jezika kroz izborni predmet Bosanski jezik sa elementima nacionalne kulture

U Republici Srbiji, od školske 2004/2005. godine, u osnovnim školama u Sandžaku za pripadnike bošnjačke nacionalne zajednice primjenjivala se najmanja zakonom predviđena varijanta obrazovanja – izučavanje bosanskog jezika kao izbornog nastavnog predmeta *Bosanski jezik sa elementima nacionalne kulture*, i to na nivou osnovnog obrazovanja.

Nastava na srpskom jeziku sa nastavnim predmetom *Bosanski jezik sa elementima nacionalne kulture* kao izbornim nastavnim predmetom podrazumijeva izvođenje nastave na srpskom jeziku uz izučavanje maternjeg bosanskog jezika za pripadnike bošnjačke nacionalne zajednice. Udžbenici za ovaj predmet napisani su na bosanskom jeziku i latiničnom pismu, osim udžbenika za prvi razred osnovne škole, koji može biti i na cirilici.

U školskoj 2009/2010. nastavni predmet *Bosanski jezik sa elementima nacionalne kulture* bio je zastavljen u nastavi od I do VII razreda osnovne škole, kao izborni nastavni predmet. Za potrebe izvođenja nastave koristili su se udžbenici i to za I., II., III., IV. i V. razred, dok se za VI. i VII. razred koristile skripte, izdavača Centra za bošnjačke studije iz Tutina.

Prema posljednjim podacima predmet **Bosanski jezik sa elementima nacionalne kulture** izučava se u 11 obrazovno-odgojnih ustanova u Sandžaku, gdje se 571 učenik koji inače pohađa nastavu na srpskom jeziku odlučio izučavati ovaj predmet.

3.4. Obezbjedenost potrebnim nastavnim sredstvima i učilima

Nastava na bosanskom jeziku za pripadnike bošnjačke nacionalne zajednice u Republici Srbiji zasniva se na priznatim pedagoško-didaktičkim metodama i korištenju savremenih didaktičkih nastavnih sredstava i tehničko-tehnoloških pomagala.

3.5. Savremenost i efikasnost

Nastava na bosanskom jeziku zasnovana je na savremenim naučnim saznanjima pedagoških, psiholoških i drugih nauka, koja su, uz primjenu savremenih tehničko-tehnoloških dostignuća i informacionih tehnologija, osigurala kvalitetno obrazovanje, efikasnost izvođenja nastave i obezbijedila inkorporiranost u opći obrazovni sistem Republike Srbije, u skladu sa zakonom. Savremena oprema, kvalitetni kadrovi, moderna i efikasna organizacija škole i nastave garancija su kvalitetnog obrazovanja i kvalitetnog obrazovno-odgojnog rada u školama.

3.6. Sertifikati o poznавању bosanskог језика

Bošnjačko nacionalno vijeće je, tokom 2013. i 2014. godine, organizovalo polaganje testova iz bosanskog jezika za nastavnike i stručne saradnike. **Oko 2.200 nastavnika i stručnih saradnika** nakon polaganja testa iz bosanskoga jezika, dobilo je sertifikat o poznавању bosanskoga jezika za obavljanje obrazovno-odgojnog rada na bosanskome jeziku.

Od 2014. godine sertifikate o poznавању bosanskog jezika izdaje Državni univerzitet u Novom Pazaru.

3.7. Školska evidencija

Bošnjačko nacionalno vijeće je, u saradnji sa Prosvjetnim pregledom, prevelo cijelokupnu školsku evidenciju na bosanski jezik koja se koristi u odgojno-obrazovnim ustanovama u kojima se nastava izvodi na bosanskom jeziku. Škole za svoje potrebe poručuju školsku evidenciju (dnevnike odgojno-obrazovnog rada, matične knjige, svjedočanstva, učeničke knjižice, kao i sve ostale obrasce) od Prosvjetnog pregleda.

Školska evidencija je prošla kroz proces reforme i na vrijeme je završena.

3.8. Programi stručnog usavršavanja

U cilju unapređenja obrazovanja na bosanskom jeziku i jačanja kompetencija nastavnika za što kvalitetnije realizovanje nastave na bosanskom jeziku, Bošnjačko nacionalno vijeće aktivno učestvuje u organizaciji i realizaciji programa stalnog stručnog usavršavanja.

Vodeći se time da centralnu ulogu u unapređivanju obrazovanja i odgoja imaju nastavnici koji neposredno utiču na učenje i razvoj učenika, Vijeće je **u prethodnih sedam godina organizovalo preko 35 programa stručnog usavršavanja, tribina, radionica zatim veliki broj okruglih stolova, naučnih skupova i studijskih putovanja**. Nakon uspješno završenog programa, prisustvovanja edukativnim radionicama, tribinama ili predavanjima nastavnici dobijaju uvjerenja sa određenim brojem bodova.

Programi stručnog usavršavanja u organizaciji BNV u periodu 2015. do 2020. godine

Naziv	Učesnici	Realizator (autori / predavači)	Datum održavanja
Program stručnog usavršavanja za odgajatelje, učitelje i nastavnike bosanskog jezika pod nazivom „Historijski kontinuitet bosanskog jezika“ i „Lutka kao motivacijsko, odgojno-obrazovno i terapeutsko sredstvo“	Odgajatelji/ice, učitelji/ice i nastavnici/ice bosanskog jezika i književnosti	Profesor bosanskog jezika i književnost mr. Amela Isanović, Tuzla	21-22. 02. 2015.
Program stručnog usavršavanja za nastavnike razredne nastave (I do IV razreda) i predmetne nastave (V do VIII razreda) na temu "Književnost Bošnjaka u cilju očuvanja nacionalnog identiteta"	Nastavnici/ice razredne nastave iz bosanskog jezika i književnosti	Profesor bosanskog jezika i književnosti Mehmed Pargan, Tuzla	25. 04. 2015.

Akreditovani program stručnog usavršavanja NTC SISTEM UČENJA	Učitelji/ice i odgajatelji/ice u nastavi na bosanskom jeziku iz Novog Pazara	Dr. Ranko Rajović i Uroš Petrović	27-28. 08. 2015.
Akreditovani program stručnog usavršavanja NTC SISTEM UČENJA	Učitelji/ice i odgajatelji/ice u nastavi na bosanskom jeziku iz Tutina i Sjenice	Dr. Ranko Rajović i Uroš Petrović	28. 11. 2015.
Tribina pod nazivom „Obrazovanje na bosanskom jeziku u Sandžaku – mladi i afirmacija naučno-istraživačkog rada			20. 10. 2016.
Seminar "Strategije učenja i podučavanja u nastavi bosanskog jezika i književnosti" (3 seminara održana u Novom Pazaru, Tutinu i Sjenici)		Dr. sci Alica Arnaut (Filozofski fakultet Zenica), mr. sci Fehim Terzić (Pedagoški zavod Zenica)	21-23. 02. 2017.
Program stručnog usavršavanja za nastavnike i saradnike u nastavi na bosanskom jeziku „Poremećaji čitanja i pisanja“			21-23. 02. 2017.
Program stručnog usavršavanja za nastavnike i saradnike u nastavi na bosanskom jeziku „Vršnjačko nasilje i mјere prevencije“			21-23. 02. 2017.

Predavanje i radionica „Nastava na bosanskom jeziku – dosadašnja iskustva i izazovi“	Odgajatelji/ice, nastavnici/ice razredne nastave, nastavnici bosanskog jezika, nastavnici/ice historije i nastavnici/ice muzičke i likovne kulture	Aautori nastavnih planova i programa za nastavu na bosanskom jeziku u Sandžaku	22. 02. 2017.
Predavanje “Dvadeset godina bosanskog jezičkog standarda”	Nastavnici/ice razredne nastave, odgajatelji/ice i nastavnici/ice bosanskog jezika i književnosti u osnovnim i srednjim školama	Prof. dr. Senahid Halilović	23. 02. 2017.
Stručni seminari u Novom Pazaru, Tutinu i Sjenici „Književno-historijske i poetičke osobenosti novije bošnjačke književnosti“	Učitelji/ice, nastavnici/ice i profesori/ice bosanskog jezika	Prof. dr. Sanjin Kodrić, profesor na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu i doc. dr. Mirzana Pašić Kodrić, profesorica književnosti na Pedagoškom fakultetu Univerziteta u Sarajevu	24-25. 02. 2018.
Stručni seminari u Novom Pazaru, Tutinu i Sjenici „Metodika književnosti u predškolskom odgoju“	Odgajatelji/ice	Prof. dr. Sanjin Kodrić, profesor na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu i doc. dr. Mirzana Pašić Kodrić, profesorica književnosti na Pedagoškom fakultetu Univerziteta u Sarajevu	24-25. 02. 2018.

Seminar "Unaprijedimo sebe da bismo unaprijedili nastavu"	Zaposleni u obrazovno-odgojnim ustanovama u kojima se ostvaruje nastava na bosanskom jeziku u Novom Pazaru, Tutinu i Sjenici (450 prosvjetnih radnika iz Sandžaka)	Doc. dr. sci. Edin Jahić, prof. dr. Edin Mutapčić, profesor Sanel Mumić, profesor Mehmed Pargan, profesorica Sabina Jogunčić, profesorica Sanela Međedović, profesor Dino Lotinac, profesorica Adela Melajac	09-10. 06. 2018.
Tribina „Implementacija nastave na bosanskom jeziku“ u Prijepolju		Esad Džudžo, prof. dr. Sait Kačapor, prof. dr. Sead Šemsović i Suad Hanić	24. 03. 2019.
Seminar „Pravopisna norma bosanskog jezika“	Profesori/ice predmetne nastave iz Novog Pazara i Tutina	Dr. sci. Alen Kalajdžija, dr. sci. Jasmin Hodžić, mr. sci. Aida Kršo i mr. sci. Zenaida Karavdić, profesori sa Instituta za jezik Univerziteta u Sarajevu	30. 03. 2019.
Seminar „Pravopisna norma bosanskog jezika“	Profesori/ice srednjih škola iz Sjenice, Prijepolja, Priboja	Dr. sci. Alen Kalajdžija, dr. sci. Jasmin Hodžić, mr. sci. Aida Kršo i mr. sci. Zenaida Karavdić, profesori sa Instituta za jezik Univerziteta u Sarajevu	31. 03. 2019.

Obuka za primjenu obrazovnih standarda za kraj srednjeg obrazovanja, u saradnji sa Zavodom za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja	Profesori/ice bosanskog jezika i književnosti u srednjim školama u Sandžaku	Prof. dr. Sead Šemsović, Elvira Đekić, Alisa Đžemić	26-27.08. 2019.
Javna rasprava o „Prijedlogu obrazovnih standarda za bosanski jezik za kraj prvog ciklusa osnovnog obrazovanja“	Nastavnici/ice razredne nastave u nastavi na bosanskom jeziku	Prof. dr. Sead Šemsović, Adela Melajac i Sanela Međedović	14. 09. 2019.
Seminar „Suvremeni pristup planiranju odgojno obrazovnog rada u predškolskim ustanovama“ .	Odgajatelji/ice iz Novog Pazara	Prof. dr. Jasmina Bećirović Karabegović	22. 11. 2019.
Seminar „Opserviranje i praćenje djece“	Odgajatelji/ice iz Novog Pazara	Prof. dr. Lejla Silajdžić	22. 11. 2019.
Seminar „Predstavljanje prakse“	Odgajatelji/ice iz Novog Pazara	Mr. Abida Kapetanović	22. 11. 2019.
Seminar i radionica „Bosanski jezik u predškolskom odgoju“	Odgajatelji/ice u nastavi na bosanskom jeziku	Azra Hodžić - Čavkić, doktorand na Bosničkoj lingvistici Odsjeka za bosanski, hrvatski i srpski jezik Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajeva	14. 01. 2019.
Seminar i radionice „Rad sa djecom sa posebnim potrebama“	Učitelji/ice, nastavnici/ice i edukatori/ke iz organizacija i škola za rad sa djecom sa posebnim potrebama	Şenol Demirhan i Fatma Beberdan (Republika Turska)	23-25. 12. 2019.
Akreditovani seminar „Bošnjačka književnost u obrazovanju na bosanskom jeziku u Republici Srbiji“ – Novi Pazar	Nastavnici/ice u nastavi na bosanskom jeziku od petog do osmog razreda	Prof. dr. Sead Šemsović, prof. Dino Lotinac i prof. Adisa Musić, Centar za bošnjačke studije	14. 10. 2018.
Akreditovani seminar „Bošnjačka književnost	Nastavnici/ice u nastavi na	Prof. dr. Sead Šemsović, prof.	21. 10. 2018.

u obrazovanju na bosanskom jeziku u Republici Srbiji“ – Tutin	bosanskom jeziku od petog do osmog razreda	Dino Lotinac i prof. Adisa Musić, Centar za bošnjačke studije	
Akreditovani seminar „Bošnjačka književnost u obrazovanju na bosanskom jeziku u Republici Srbiji“ – Sjenica	Nastavnici/ice u nastavi na bosanskom jeziku od petog do osmog razreda	Prof. dr. Sead Šemsović, prof. Dino Lotinac i prof. Adisa Musić, Centar za bošnjačke studije	28. 10. 2018.
Jezička kultura u nastavi bosanskog jezika	Učitelji/ice koji vode četvrti razred bez obzira na jezik nastave	Doc. dr Lejla Ovčina i mr. sc, Nermina Delić, Pedagoški fakultet, Univerzitet u Bihaću	22. 02. 2020.
Obuka nastavnika za primjenu općih standarda postignuća za kraj prvog ciklusa za Bosanski jezik i književnost	Učitelji/ice (150 učitelja/ica podijeljenih u 5 grupa)	Zavod za vrednovanje kvaliteta obrazovanje i vaspitanja i BNV Predavači: Sanela Međedović, Adela Melajac	24. 10. 2020. 25. 10. 2020. 31. 10. 2020. 01. 11. 2020. 07. 11. 2020.
Obuka nastavnika za primjenu općih standarda postignuća za kraj prvog ciklusa za Bosanski jezik i književnost (Obuke realizovane online zbog mjera za suzbijanje pandemije virusa Covid 19)	Učitelji/ice (150 učitelja/ica podijeljenih u 5 grupa)		05-09. 12. 2020.

3.9. Jačanje jezičkih kompetencija nastavnika

Bošnjačko nacionalno vijeće aktivno učestvuje u projektu „Jačanje jezičkih kompetencija nastavnika koji predaju na osam jezika nacionalnih manjina“, u saradnji sa Ministarstvom prosvjete, nauke i tehnološkog razvoja i Centrom za interaktivnu pedagogiju (CIP) koji koordinira aktivnosti na ovom projektu.

Cilj projekta je doprinos ostvarivanju prava na kvalitetno obrazovanje učenika koji pohađaju nastavu na jednom od osam jezika nacionalnih manjina kroz jačanje

jezičkih kompetencija nastavnika koji realizuju nastavu opšte-obrazovnih predmeta u osnovnim i srednjim školama.

Kada je u pitanju nastava na bosanskom jeziku članovi radnih grupa koje je imenovalo Bošnjačko nacionalno vijeće pripremaju obuke za nastavnike koji predaju matematiku, fiziku, hemiju, biologiju, geografiju i historiju. Članovi radnih grupa su stručnjaci za opšte jezičke kompetencije, kao i profesori iz sandžačkih osnovnih i srednjih škola koji predaju opšte-obrazovne predmete.

3.10. Nastava na daljinu na bosanskom jeziku

Bošnjačko nacionalno vijeće od 17. marta 2020. godine počelo realizaciju obrazovno-odgojnog rada učenja na daljinu i izradu nastavnih jedinica za Bosanski jezik za sve predmete osnovne škole od prvog do osmog razreda i za srednju školu od prvog do trećeg razreda, u skladu sa preporukama Ministarstva prosvjete, nauke i tehnološkog razvoja od 13. marta 2020. godine za školsku 2019/20. godinu. Organizacija učenja na daljinu i sama realizacija trajale su do 29. maja 2020. godine. **Za potrebe nastave na daljinu pripremljeno je 425 nastavnih jedinica** koje su dostupne na sajtu i YouTube kanalu Bošnjačkog nacionalnog vijeća.

U skladu sa činjenicom da i tokom školske 2020/21. godine postoji potreba za obezbjeđivanjem nastavnih sadržaja za nastavu na daljinu Bošnjačko nacionalno vijeće formiralo je ponovo tim za izradu nastavnih jedinica. Kako bi se proces odvijao nesmetano, ali i sa što većom pažnjom, odlučeno je da tim *Učenje na daljinu* treba podijeliti prije svega na cikluse: tim za prvi ciklus osnovnog obrazovanja, tim za drugi ciklus obrazovanja i tim za srednje obrazovanje. Takvi timovi dobijaju po jednog koordinatora koji je zadužen za konsultacije, zatim pregledavanje, korigovanje i odobravanje pripremljenih nastavnih jedinica. Trenutno **tim broji 34 nastavnika i 3 koordinatora**.

Radom Tima za pripremu nastavnih jedinica rukovode potpredsjednik Vijeća zadužen za obrazovanje na bosanskom jeziku i predsjednik Odbora za obrazovanje na bosanskom jeziku.

4. PROGRAMI NASTAVE I UČENJA

4.1. Program nastave i učenja za predmet Bosanski jezik i književnost

Kao osnovno sredstvo komunikacije i sporazumijevanja, ujedno i osnovno sredstvo u nastavi ostalih nastavnih predmeta i sprovodenja odgojno-obrazovnog procesa uopće, jezik je najopsežniji nastavni predmet u okviru obrazovanja i njegovo valjano savladavanje od suštinske je važnosti za kompletan proces obrazovanja.

Bosanski jezik kao nastavni predmet izvodi se u skladu sa planom i programom nastave. U okviru nastavnog plana i programa obuhvaćeni su sadržaji i značajna djela iz bošnjačke, evropske i svjetske književnosti. Kroz sistem nastave posebna pažnja se posvećuje općim ljudskim vrijednostima, formiranju zdrave ličnosti učenika i razvoju stvaralaštva kod mlađih.

Cilj učenja Bosanskog jezika i književnosti je unapređivanje jezičke i funkcionalne pismenosti, sticanje i njegovanje jezičke i književne kulture, osposobljavanje za tumačenje i vrednovanje književnih djela, razvijanje ličnog, nacionalnog i kulturnog identiteta, ljubavi prema maternjem jeziku, tradiciji i kulturi bošnjačkog naroda, kao i drugih naroda i etničkih zajednica.

4.2. Program nastave i učenja za predmet Historija (dodatak programu)

Za nastavni predmet Historija rade se dodaci programu važećeg programa na srpskom jeziku uz dodavanje nastavnih sadržaja koji su bitni za očuvanje bošnjačkog nacionalnog identiteta i historije, u skladu sa zakonom.

Nastavni plan i program nastavnog predmeta Historija obuhvata sadržaje i nastavne jedinice koji na adekvatan, naučno utemeljen i na činjenicama zasnovan način govore o historijskim događajima koji su od posebnog značaja za bošnjačku nacionalnu zajednicu.

4.3. Programi nastave i učenja za predmete muzička i likovna kultura (dodaci programima)

Kao i za Historiju, i za predmete Muzička i Likovna kultura rade se dodaci programima važećih programa na srpskom jeziku.

Dodaci nastavnim programima za predmete Muzička i Likovna kultura obuhvataju sadržaje koji posebno sadrže muzičke i likovne forme specifične za bošnjačku nacionalnu zajednicu i njene kulturne vrijednosti. U nastavi su zastupljeni kulturni stvaraoci iz oblasti muzičke i likovne kulture i umjetnosti iz reda bošnjačkog nacionalnog korpusa, kao i sveukupno kulturno naslijeđe i baština sandžačkih Bošnjaka u Republici Srbiji.

4.4. Reforma obrazovnog sistema u Srbiji

Reforma obrazovnog sistema u Srbiji započela je 2017. godine, i od tada su na snazi novi programi nastave i učenja i nova koncepcija nastavnog programa. To podrazumijeva i nove udžbenike za prvi i peti, drugi i šesti, treći i sedmi i četvrti i osmi razred osnovne škole i za prvi, drugi, treći i četvrti razred gimnazije. Koncepcija nastavnog programa se mijenja, ciklus promjene traje četiri godine, nakon kojih će biti zaokružena reforma obrazovnog sistema općeg osnovnog i srednjeg obrazovanja u Srbiji. U pogledu samih programa nastave i učenja oni su drugačije koncipirani. Osim toga što su orijentisani na sadržaje, usmjereni su i na ishode kao i na sam proces učenja, ali i na samovrednovanje nastavnika u tom procesu.

U procesu reforme obrazovnog sistema, a u skladu sa zakonskim ovlaštenjima, Bošnjačko nacionalno vijeće angažovalo je stručne timove za izradu programa nastave i učenja (PNU) za osnovnu i srednju školu. Nakon pripreme prijedloga PNU od strane stručnog tima, Vijeće dostavlja prijedloge programa Ministarstvu prosvjete, nauke i tehnološkog razvoja. Ministarstvo dalje prijedloge programa proslijeđuje Zavodu za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja na davanje mišljenja. Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja svoje mišljenje i sam program šalje Nacionalnom prosvjetnom savjetu na odobravanje. Nakon što program dobije pozitivno mišljenje od strane Nacionalnog prosvjetnog savjeta, ministar prosvjete donosi program i on se objavljuje u *Službenom glasniku*.

Vijeće priprema programe nastave i učenja za predmet Bosanski jezik i književnost, kao i za dodatke predmetima od nacionalnog značaja - Svjet oko nas, Priroda i društvo, Historija, Likovna i Muzička kultura.

Do sada su reformisani i odobreni programi nastave i učenja za predmet Bosanski jezik i književnost od prvog do sedmog razreda osnovne škole, i od prvog do trećeg razreda gimnazije. Programi za treći i sedmi razred osnovne škole i treći razred srednje škole se tek od ove školske godine koriste u nastavi i u skladu sa programima reformisani su i udžbenici.

Programi nastave i učenja za osmi razred osnovne škole i četvrti razred gimnazije su trenutno u procesu odobravanja. Nakon odobravanja koristit će se u nastavi od 2021/2022. školske godine.

5. OPĆI STANDARDI POSTIGNUĆA ZA BOSANSKI JEZIK

5.1. O pojmu obrazovnih standarda

O pojmu obrazovnih standarda u našem obrazovnom sistemu je, prema odredbama Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja, predviđeno definiranje nekoliko grupa standarda, među kojima su i standardi postignuća učenika, odnosno polaznika. Pošto su već u primjeni opći standardi postignuća za kraj drugog ciklusa osnovnog obrazovanja i kraj srednjeg obrazovanja, usvajanjem standarda koji se odnose na prvi ciklus obrazovanja i odgoja zaokružen je proces standardizacije znanja, vještina i kompetencija koje učenici trebaju razviti u douniverzitetskom obrazovanju.

5.2. Proces izrade standarda

Standarde su razvijale posebne radne grupe koje je delegiralo Bošnjačko nacionalno vijeće. Članovi radnih grupa su odabrani tako da uključuju nastavnike, univerzitetske profesore za određene predmete i profesionalce iz Zavoda za

vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja i Zavoda za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja.

Standardi za sve cikluse obrazovanja i odgoja zasnovani su na kompetencijama koje učenicima trebaju omogućiti da uspješno odgovore na različite životne izazove u raznim životnim situacijama (obrazovnim, društvenim, kulturnim, interpersonalnim, praktičnim, itd.).

Da bi bili kompetentni odgovoriti uspješno na takve izazove, učenici trebaju stići i koristiti različite vidove znanja, vještina i stavova, tj. trebaju razviti kompetencije zasnovane na znanju. Standardi stoga trebaju opisati šta učenici znaju i mogu da urade na različitim nivoima razvoja kompetencija, tj. prema standardima se mjeri nivo određene kompetencije koji je postignut na kraju srednjeg obrazovanja.

Tri standarda (nivoa postignuća) definirana su za svaku kompetenciju – osnovni, srednji i napredni. Svaki standard (nivo) definira znanje, vještine i stavove koje učenici trebaju posjedovati, kao i s kojim se izazovima mogu nositi kako bi ispunili taj standard (nivo). *Tri standarda* (nivoa) su kumulativna i ugrađena jedan u drugi tako da učenici na naprednom nivou ispunjavaju zahtjeve sva tri nivoa.

Osnovni nivo standarda definira nivo postignuća u određenim kompetencijama (znanje, vještine i stavovi) koje učenik treba posjedovati kako bi aktivno i produktivno učestvovao u različitim oblastima života (društvenom, privrednom, obrazovnom, porodičnom, ličnom, itd.).

Srednji nivo standarda definira nivo postignuća u određenim kompetencijama (znanje, vještine i stavovi) koje učenik treba da posjeduje kako bi mogao uspješno da nastavi sa fakultetskim obrazovanjem u različitim oblastima.

Napredni nivo standarda definira nivo postignuća u određenim kompetencijama (znanje, vještine i stavovi) koje učenik treba da posjeduje kako bi mogao uspješno da nastavi sa fakultetskim obrazovanjem u oblasti za koju te kompetencije predstavljaju naročito važan uvjet.

Nakon usvajanja općih standarda postignuća, Bošnjačko nacionalno vijeće je, u saradnji sa Zavodom za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja, organizovalo obuke nastavnika za primjenu pomenutih standarda na svim nivoima obrazovanje. **Obukom je obuhvaćeno preko 1000 učitelja, nastavnika i profesora bosanskog jezika.**

6. UDŽBENICI U NASTAVI NA BOSANSKOM JEZIKU

6.1. Udžbenici na bosanskom jeziku

Udžbenici koji se koriste u nastavi na bosanskom jeziku napisani su na bosanskom jeziku i latiničnom pismu (autorski udžbenici za predmet Bosanski jezik i književnost i dodaci udžbenicima za premete od nacionalnog značaja), odnosno prevedeni na bosanski jezik i latinično pismo (ostali predmeti).

U skladu sa reformom obrazovanja, reformisani su i udžbenici na bosanskom jeziku za prvi, drugi, treći, peti, šesti i sedmi razred osnovne škole. Izrađeni su autorski udžbenici za predmet Bosanski jezik i književnost (Čitanka, Gramatika i radne sveske) i prevedeni udžbenici iz općeobrazovnih predmeta.

Uporedno sa tim, započeta je i reforma udžbenika za četvrti i osmi razred osnovne škole koji će se koristiti u nastavi od sljedeće školske godine (2021/2022).

Trenutno se u nastavi na bosanskom jeziku u predškolskom pripremnom programu, osnovnoj i srednjoj školi **koristi 201 udžbenik** od više izdavača, koji su objavljeni u katalogu Ministarstva prosvjete, od kojih su **53 autorska udžbenika i 148 prevedenih udžbenika**.

6.2. Trojni memorandum o saradnji

U cilju efikasnijeg ostvarenja prava na obrazovanje na maternjem bosanskom jeziku, 24. marta 2016. godine, potpisani je Memorandum o saradnji u oblasti izdavanja udžbenika na bosanskom jeziku i pismu između Bošnjačkog nacionalnog vijeća, Ministarstva prosvjete, nauke i tehnološkog razvoja i Zavoda za udžbenike.

Memorandum o saradnji podrazumijeva je obavezu Zavoda za udžbenike da izradi sve do tada nedostajuće udžbenike na jezicima nacionalnih manjina u Republici Srbiji. Sporazumom je obuhvaćeno 6 prevedenih udžbenika sa srpskog jezika, kao i 39 autorskih udžbenika.

7. ZAVRŠNI ISPITI NA KRAJU OSNOVNOG OBRAZOVANJA I SREDNJEG OBRAZOVANJA

7.1. Završni ispit na kraju osnovnog obrazovanja

Za potrebe polaganja završnog ispita na bosanskom jeziku, Bošnjačko nacionalno vijeće je u prethodnom periodu i to u saradnji sa republičkim Zavodom za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja pripremilo zbirke zadataka kao i same testove. Vijeće je delegiralo članove radne grupe za izradu i prevod zbirki, kao i za izradu i prevod testova za završni ispit za kraj osnovnog obrazovanja.

Završni ispit se sastoji iz polaganja testa iz maternjeg bosanskog jezika, testa iz matematike, te kombinovanog testa, koji obuhvata pitanja iz pet predmeta – biologije, geografije, historije, fizike i hemije.

Test iz bosanskog jezika priprema radna grupa koju čine nastavnici bosanskog jezika i univerzitetski profesori, dok se kombinovani i test iz matematike prevodi na bosanski jezik.

Polaganje završnog ispita na kraju osnovnog obrazovanja na bosanskom jeziku prvi put je održano 2017. godine.

7.2. Unapređenje kvaliteta obrazovanja kroz uvođenje ispita na kraju srednjeg obrazovanja – Državna matura

Projekat Unapređenje kvaliteta obrazovanja kroz uvođenje ispita na kraju srednjeg obrazovanja – Državna matura Ministarstva prosvjete, nauke i tehnološkog razvoja, koji finansira Evropska unija, ima za cilj da pomogne obrazovnom sistemu Republike Srbije da pripremi i sprovede završne ispite u srednjem obrazovanju.

Opći cilj projekta je da podrži izradu savremenog i efikasnog obrazovnog sistema u Republici Srbiji, koji će doprinijeti izgradnji društva zasnovanog na znanju.

Svrha projekta je da se pripremi obrazovni sistem za sprovođenje državne mature na kraju srednjeg obrazovanja u Republici Srbiji, što doprinosi unapređenju kvaliteta obrazovanja i većem učešću u visokom obrazovanju.¹

S obzirom na veliki značaj projekta državne mature Bošnjačkom nacionalno vijeće je iniciralo i obezbijedilo učešće srednjih škola u kojima se nastava odvija i na

¹ <https://matura.edu.rs/projekat-drzavne-mature/detalii-o-projektu-drzavne-mature/?lang=lat>

bosanskom jeziku u pilot program ovog projekta. Također, Vijeće je imenovalo i članove radne grupe koja radi na pripremi zadataka za maturske ispite na bosanskom jeziku. Učešće u ovom projektu garantuje savremeno, efikasno i, nadasve, ravnopravno obrazovanje Bošnjaka sa obrazovanjem većinskoga naroda u Republici Srbiji.

Novi model završnih ispita biće uveden od školske 2021/2022. "Probna matura" održala se **krajem oktobra 2020. godine** u 50 gimnazija, 48 srednjih stručnih škola i tri srednje umjetničke škole u kojima se nalaze **jedna gimnazija i jedna srednja stručna škola iz Sandžaka** u kojima se nastava odvija na bosanskom jeziku. Drugo probno polaganje planira se za novembar 2021. godine.

8. PROMOTIVNE I DRUGE AKTIVNOSTI U CILJU UNAPREĐENJA OBRAZOVANJA NA BOSANSKOM JEZIKU

U cilju unapređenja obrazovanja na bosanskom jeziku, Bošnjačko nacionalno vijeće pokrenulo je i realizovalo niz aktivnosti i projekata.

8.1. Dan školstva na bosanskom jeziku

Bošnjačko nacionalno vijeće proglašilo je 21. februar Danom školstva na bosanskom jeziku u Sandžaku, povodom i u znak sjećanja na 21. februar 2013. godine, kada je u obrazovno-odgojnim ustanovama u Sandžaku počela pripremna nastava na bosanskom jeziku.

Tradicionalno, u okviru Dana školstva, Bošnjačko nacionalno vijeće organizuje razne aktivnosti u oblasti obrazovanja, kao što su takmičenja u kazivanju poezije, programe stručnog usavršavanja, likovnih i literarnih konkursa.

8.2. Projekat Bosanski jer smo Bošnjaci

Projekat Bosanski jer smo Bošnjaci pokrenulo je Bošnjačko nacionalno vijeće u junu 2018. godine. Cilj projekta je podizanje svijesti javnosti o korištenju prava na slobodnu upotrebu maternjeg jezika i pisma u Republici Srbiji, kao i ravnopravnost bosanskog jezika sa jezikom većinskog naroda.

U okviru tog projekta tokom 2018. godine održan je niz tribina, panel diskusija na temu uticaja obrazovanja na maternjem bosanskom jeziku, oblikovanje kulturnog, obrazovnog, vjerskog i nacionalnog identiteta Bošnjaka.

Projekat je nastavljen tokom aprila i maja 2019. godine kroz podizanje svijesti kroz vizuelne aktivnosti:

- izradu kratkih informativnih video snimaka o znamenitim Bošnjacima,
- izradu video snimaka sa roditeljima kojima su djeca u nastavi na bosanskom jeziku
- izradu radio džinglova i postera sa motivacionom porukom „Bosanski jer smo Bošnjaci“, „Bosanski moje pravo“ i sl.,
- izradu bilborda na kojem će biti najbolji učenici sa takmičenja iz bosanskog jezika,
- izradu i podjelu bojanki za djecu predškolskog uzrasta kroz koje će upoznati osnovu nastave na bosanskom jeziku, kao i simbole i nošnju bošnjačkog naroda u Sandžaku,
- realizaciju serijala „Pričajmo priču“ koja podrazumijeva niz emisija za djecu u kojima odgajateljica priča određenu priču, na bosanskom jeziku u trajanju od 15 minuta s ciljem podizanja svijesti o bosanskom jeziku, te povratak edukativnog sadržaja za djecu na televiziji. Ukupan broj snimljenih emisija iznosi 40 i one su premijerno emitovane na Radio televiziji Novi Pazar, u periodu od 6. maja 2019. godine do 27. juna 2019. godine. Svaka emisija imala je i prikazane tri reprise. Emisije su dostupne za gledanje na YouTube kanalu RTVNP.

8.3. Takmičenja iz bosanskog jezika

U organizaciji Bošnjačkog nacionalnog vijeća, Ministarstva prosvjete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije, svake godine održava se takmičenje iz bosanskog jezika i jezičke kulture. Takmičenje se sprovodi na školskom, općinskom i republičkom nivou.

Takmičenje ima za cilj:

- da afirmiše najkvalitetnije rezultate u nastavi bosanskoga jezika i jezičke kulture;

- da podstakne učenike na sticanje trajnijih lingvističkih znanja o maternjem jeziku, da teorijska znanja o jezičkim pojavama i pravopisnoj normi uspješno primjenjuju;
- da doprinese da učenici bolje i potpunije usvoje književno-jezičku normu, da poboljšaju svoje izražajne sposobnosti i da se kompletno služe književnim jezikom;
- sticanjem cijelovite slike o maternjem jeziku, kvalitativno višim pristupom u proučavanju jezičke organizacije i zakonitosti jezika, takmičenje treba kod učenika da razvije saznanje o značaju književnog jezika i jezičke kulture.

Pravilnikom upisa u srednje škole definisano je da se rezultati postignuti na republičkim takmičenjima učenika u osnovnoj školi vrednuju tako što se kandidatu, koji je u osmom razredu osnovne škole osvojio jedno od prva tri pojedinačna mesta dodjeljuju bodovi, za prvo mjesto – šest bodova; drugo mjesto – četiri boda; treće mjesto – dva boda.

Republičko takmičenje iz bosanskog jezika je takmičenje čiji se rezultati vrednuju za upis kao svi ostali predmeti koji su obuhvaćeni završnim ispitom i koja imaju najmanje tri nivoa takmičenja (školski, opštinski, okružni, republički).

Na posljednjem Republičkom takmičenju, održanom 26. maja 2019. godine, učestvovalo je 16 sandžačkih škola i 133 učenika.

8.4. Promocija nastave na bosanskom jeziku kroz konkurse

Od početka implementacije nastave na bosanskom jeziku Bošnjačko nacionalno vijeće raspisalo je veliki broj konkursa u cilju promovisanja nastave na bosanskom jeziku:

- likovni nagradni konkurs za učenike prvog razreda na temu "Mirisi i boje moga Sandžaka" – novembar 2013. godine;
- literarni nagradni konkurs za učenike petog razreda osnovne škole i učenike prvog razreda srednje škole na temu "Mirisi i boje moga Sandžaka" – novembar 2013. godine;
- konkurs za „Najbolji slogan za promociju nastave na bosanskom jeziku“ za učenike osnovnih škola na području grada Novog Pazara i opština Tutin, Sjenica, Prijepolje, Priboj i Nova Varoš – mart 2015.;
- video, likovni i literarni konkurs "Moja zastava" – maj 2016.;

- literarni nagradni konkurs „Sandžak se srcem izgovara“ za učenike V, VI, VII i VIII razreda osnovne škole – novembar 2016.;
- foto konkurs „Ovo je Sandžak“ za sva lica uzrasta od 13 do 30. godina – novembar 2016.;
- literarni nagradni konkurs na temu “Zavičaju, želim da ti kažem...“ za učenike osnovnih škola - april 2017.;
- konkurs za najbolji slogan i konkurs za idejno grafičko rješenje plakat kojima se afirmiše bošnjački nacionalni identitet u Sandžaku, za mlađe od 14 do 30. godina – april 2017.;
- konkurs za idejno grafičko rješenje plakata kojim se afirmiše bošnjački nacionalni identitet u Sandžaku – jul 2017.;
- nagradni konkurs za autorsku pjesmu, s ciljem očuvanja sjećanja sandžačkih Bošnjaka na Sjeničku konferenciju 1917. – oktobar 2017.;
- nagradni konkurs "Moja zastava" za najbolji likovni rad koji obrađuje temu bošnjačke nacionalne zastave – maj 2019.

8.5. Diplome u nastavi na bosanskom jeziku

Bošnjačko nacionalno vijeće je, Pravilnikom o dodjeli diploma za učenike u nastavi na bosanskom jeziku u osnovnoj školi, utvrdilo diplome za izuzetan opći uspjeh učenika u učenju i vladanju i izuzetan uspjeh iz pojedinog nastavnog predmeta, kao i uslove i način dodjeljivanja diploma učenicima na kraju osnovnog obrazovanja.

Diploma „Muhamed Hevai Uskufi“ dodjeljuje se učeniku za izuzetan opći uspjeh u učenju i primjernom vladanju.

Diploma „Avdo Međedović“ dodjeljuje se učeniku za izuzetan uspjeh iz pojedinog nastavnog predmeta koji je izučavan najmanje dvije školske godine (bosanski jezik, strani jezik, historija, geografija, biologija, matematika, fizika, hemija, muzička kultura, likovna kultura, tjelesni odgoj i tehničko obrazovanje).

Diplomu „Muhamed Hevai Uskufi“ i posebnu diplomu „Avdo Međedović“ dodjeljuje škola učeniku na prijedlog nastavničkog vijeća.

9. PROJEKTI OBEZBJEĐIVANJA BESPLATNIH UDŽBENIKA

Projekti Bošnjačkog nacionalnog vijeća imaju za cilj da podrže i unaprijede obrazovanje na bosanskom jeziku, te se tokom sedam godina od uvođenja nastave na bosanskom jeziku do danas mnogim školama u Sandžaku obezbjeđuju besplatni udžbenici, ali i druga nastavna sredstva kao što su interaktivne table, kompjuteri, televizori, klupe i sl.

9.1. Projekat obezbjeđivanja udžbenika za učenike u nastavi na bosanskom jeziku (2013-2016)

Za početak školske 2013/14. godine Bošnjačko nacionalno vijeće obezbijedilo je udžbenike Sehara slova, Svijet oko nas i Čitanku za prvi razred osnovne škole, Čitanku za peti razred, kao i čitanke za prvi razred gimnazija i srednjih stručnih škola.

Za školsku 2014/2015. godinu Vijeće je za učenike drugog, petog i šestog razreda osnovne i prvog i drugog razreda srednje škole u nastavi na bosanskome jeziku, obezbijedilo besplatne udžbenike, i to: Učim cirilicu, Čitanka i Gramatika za bosanski jezik za drugi razred, Čitanka i Gramatika za bosanski jezik za peti razred, Čitanka za bosanski jezik za šesti razred osnovne škole, kao i Čitanka za bosanski jezik i književnost prvi i drugi razred gimnazija i srednjih stručnih škola.

Tokom 2015. godine osnovnim školama uručeni su i besplatni udžbenici Bošnjačke kulturne čitanke za III i VII razred osnovne škole, odnosno objedinjeni dodaci sa sadržajima koji predstavljaju posebnosti bošnjačke nacionalne zajednice, a koriste se u nastavi muzičke i likovne kulture i historije odnosno prirode i društva.

9.2. Projekat obezbjeđivanja udžbenika za učenike srednjih škola 2017. godine

Vijeće je realiziralo projekat obezbjeđivanja udžbenika za učenike srednjih škola koji pohađaju nastavu na bosanskom jeziku u Sandžaku.

Vijeće je posjetilo sve srednje škole u kojima se odvija nastava na bosanskom jeziku i uručilo udžbenike (Čitanku, Matematiku i dodatke udžbenicima za

predmete od nacionalnog značaja: historiju, muzičku i likovnu kulturu) za 1.100 učenika 1. razreda i Čitanke za 118 učenika 3. razreda i 157 učenika 4. razreda.

9.3. Projekat obezbjeđivanja udžbenika za učenike prvih razreda osnovnih škola 2018. godine

Vijeće je, u saradnji s agencijom TIKA, realiziralo projekat obezbjeđivanja udžbenika za učenike prvih razreda osnovnih škola koji pohađaju nastavu na bosanskom jeziku u Sandžaku.

Vijeće je posjetilo osnovne škole u kojima se odvija nastava na bosanskom jeziku i uručilo udžbenike (Čitanku, Dodatke za Svet oko nas, Muzičku kulturu i Likovnu kulturu) za 1.500 učenika 1. razreda osnovnih škola.

9.4. Projekat obezbjeđivanja udžbenika za učenike trećih razreda srednjih škola 2019. godine

U septembru 2019. godine Vijeće je, u saradnji s agencijom TIKA, realiziralo projekat obezbjeđivanja udžbenika za učenike trećih razreda srednjih škola koji pohađaju nastavu na bosanskom jeziku u Sandžaku.

Vijeće je posjetilo srednje škole u kojima se odvija nastava na bosanskom jeziku i uručilo udžbenik Čitanka III za 1.000 učenika 3. razreda srednjih škola.

9.5. Projekat obezbjeđivanja udžbenika za učenike prvih razreda osnovnih škola 2020. godine

Tokom avgusta i septembra 2020. godine, Vijeće je, u saradnji s agencijom TIKA, realiziralo projekat obezbjeđivanja udžbenika za učenike prvog razreda osnovne škole u nastavi na bosanskom jeziku.

Republika Turska je donirala 1.670 kompleta udžbenika, koji su podijeljeni učenicima svih škola u Sandžaku u kojima se izvodi nastava na bosanskom jeziku.

10. STATISTIČKI PODACI U OBRAZOVANJU NA BOSANSKOM JEZIKU

U školskoj 2020/21. godini u obrazovnom sistemu na nastavi na bosanskom jeziku je ukupno 16.885 djece.

Učenici u PPP, osnovnoj i srednjoj školi u Novom Pazaru, Tutinu i Sjenici prema jeziku nastave u školskoj 2020/21. godini

Grad / Opština	Nastava na bosanskom jeziku		Nastava na srpskom jeziku		Ukupno
	Broj učenika	Procenat	Broj učenika	Procenat	
Novi Pazar	9228	49,25	9510	50,75	18738
Tutin	4728	83,36	944	16,64	5672
Sjenica	2671	70,81	1101	29,19	3772
UKUPNO	16627	59,00	11555	41,00	28182

Učenici u nastavi na bosanskom jeziku u Novom Pazaru, Tutinu i Sjenici u školskoj 2020/21. godini

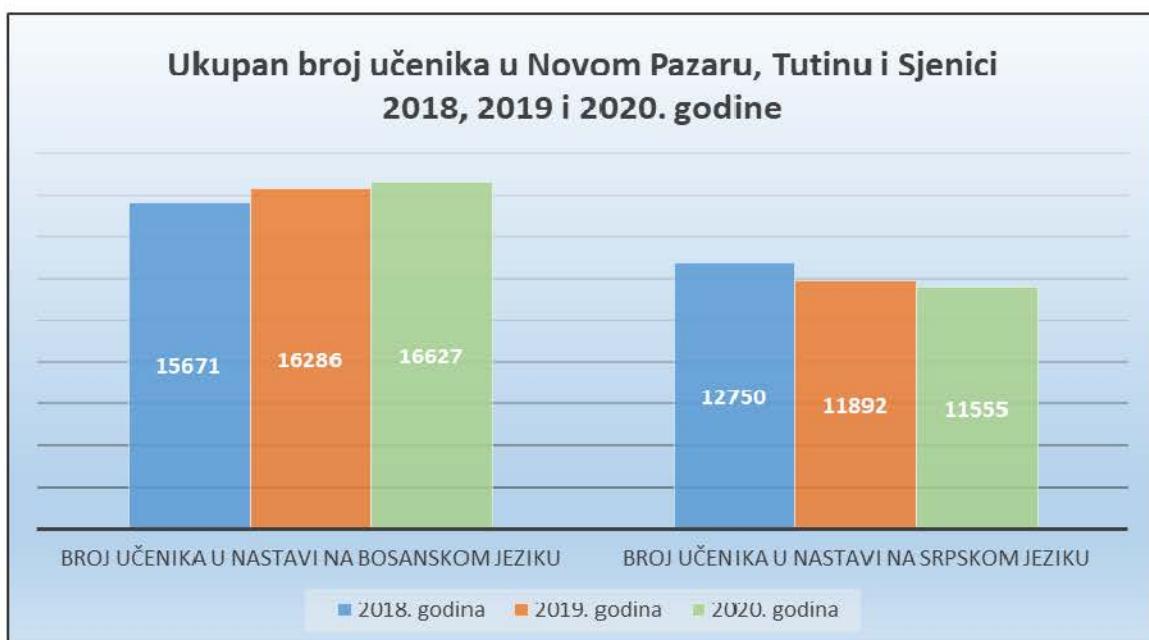
Grad / Opština	Pripremni predškolski program	Osnovno obrazovanje	Srednje obrazovanje	Ukupno
1	2	3	4	5
Novi Pazar	487	6324	2417	9228
Tutin	481	3498	749	4728
Sjenica	144	2037	490	2671
UKUPNO	1112	11859	3656	16627

**Učenici u nastavi na srpskom jeziku u Novom Pazaru, Tutinu i Sjenici
u školskoj 2020/21. godini**

Grad / Oština	Pripremni predškolski program	Osnovno obrazovanje	Srednje obrazovanje	Ukupno
1	2	3	4	5
Novi Pazar	745	5672	3093	9510
Tutin	27	509	408	944
Sjenica	75	559	467	1101
UKUPNO	847	6740	3968	11555

Uporedni podaci o broju učenika u predškolskom, osnovnom i srednjem obrazovanju u Novom Pazaru, Tutinu i Sjenici prema godinama

Broj učenika prema jeziku nastave	Godina		
	2018.	2019.	2020.
Bosanski jezik	15671	16286	16627
Srpski jezik	12750	11892	11555
UKUPNO	28421	28178	27182

10.1. Predškolski odgoj i obrazovanje

Nastava na bosanskom jeziku na nivou predškolskog odgoja i obrazovanja izvodi se u okviru pripremnog predškolskog programa. Za potrebe nastave u pripremnom predškolskom programu izrađeni su autorski udžbenici, a mogu se koristiti i prevedeni udžbenici na bosanski jezik više izdavačkih kuća.

Prema podacima iz septembra 2020. godine **3 predškolske ustanove pripremni predškolski program (PPP) izvode na bosanskom jeziku**, a broj djece obuhvaćene PPP na bosanskom jeziku je **1.112 djece raspoređene u 90 grupa**.

Djeca u pripremnom predškolskom programu u Novom Pazaru, Tutinu i Sjenici u školskoj 2020/21. godini

Grad / Opština	Broj djece u nastavi na bosanskom jeziku		Broj djece u nastavi na srpskom jeziku		Ukupno	
	Broj predškolaca	Broj grupa	Broj predškolaca	Broj grupa	Broj predškolaca	Broj grupa
Novi Pazar	487	32	745	52	1232	84
Tutin	481	42	27	1	508	43
Sjenica	144	16	75	5	219	21
UKUPNO	1112	90	847	58	1959	148

10.2. Osnovno obrazovanje

Prema podacima iz školske 2020/21. godine nastava na bosanskom jeziku odvija se u 26 osnovnih škola u Novom Pazaru, Tutinu i Sjenici od ukupno 30 (13 NP, 6 SJ, 7 TT) i pohađa je 11859 učenika.

U Opštini Prijepolju, u Brodarevu od školske 2018/19. počela je nastava na bosanskom jeziku u OŠ „Svetozar Marković“ u Brodarevu. Školske 2020/21 upisana je treća generacija učenika u nastavi na bosanskom jeziku te ukupan broj učenika u toj školi iznosi 45.

Ukupan broj učenika u nastavi na bosanskom jeziku u osnovnom obrazovanju iznosi 11.904.

Učenici u osnovnom obrazovanju u Novom Pazaru, Tutinu i Sjenici prema jeziku nastave u školskoj 2020/21. godini

Grad / Opština	Nastava na bosanskom jeziku		Nastava na srpskom jeziku		Ukupno
	Broj učenika	Procenat	Broj učenika	Procenat	
Novi Pazar	6324	52,7	4796	43,1	11120
Tutin	3498	87,3	509	12,7	4007
Sjenica	2037	78,5	400	16,4	2437
UKUPNO	11859	67,5	5705	32,5	17564

10.3. Srednje obrazovanje

Nastava na bosanskom jeziku odvija se u 10 srednjih škola u Sandžaku (6 u Novom Pazaru, 2 u Tutinu, 2 u Sjenici). **Ukupno 3.656 učenika srednjih škola pohađa nastavu na bosanskom jeziku.** Prethodne školske godine taj broj je iznosio 3.043 učenika, što ukazuje na trend povećanja. Pored državnog školskog sistema, nastava na bosanskom jeziku izvodi se i u svim medresama na području Republike Srbije.

U Opštinama u Novom Pazaru, Tutinu i Prijepolju nastava za srednjoškolsko obrazovanje se realizuje i u medresama u kojima se pored predmeta općeobrazovnog karaktera, izučavaju i predmeti vjerskog karaktera. Tokom četvorogodišnjeg školovanja učenici stiču znanja predviđena programom obrazovanja za srednje škole te omogućava učenicima prohodnost na visokoškolske ustanove i dalje akademsko usavršavanje.

Učenici u srednjem obrazovanju u Novom Pazaru, Tutinu i Sjenici prema jeziku nastave u školskoj 2020/21. godini

Grad / Opština	Nastava na bosanskom jeziku		Nastava na srpskom jeziku		Ukupno
	Broj učenika	Procenat	Broj učenika	Procenat	
Novi Pazar	2417	43,9	3093	56,1	5510
Tutin	749	64,7	408	35,3	1157
Sjenica	490	51,2	467	48,8	957
UKUPNO	3656	48,0	3968	52,0	7624

MEDRESA	Broj učenika u I razredu	Broj odjeljenja u I razredu	Broj učenika II razredu	Broj odjeljenja u II razredu	Broj učenika u III razredu	Broj odjeljenja u III razredu	Broj učenika u IV razredu	Broj odjeljenja u IV razredu	UKUPNO UČENIKA	UKUPNO ODJELJENJA
<i>Ženska medresa, Tutin</i>	11	1	16	1	18	1	19	1	64	4
<i>Bakije-Hanume medresa, Prijepolju</i>	9	1	11	1	10	1	10	1	40	4
<i>Sinan-begova medresa (ženska), Novi Pazar</i>	15	1	22	1	/	/	/	/	37	2
<i>Sinan-begova medresa (muška), Novi Pazar</i>	8	1	22	1	5	1	7	1	42	2
UKUPNO	43	4	71	4	33	3	36	3	183	14

Do završetka izrade ovog izvještaja, ni nakon više upita za dostavljanje podataka o broju odjeljenja i učenika, nisu dobijeni podaci za Medrese „Gazi Isa-beg“ u Novom Pazaru.

Izvještaj pripremili i sačinile:
Esma Brunčević i Aida Smajović,
stručne saradnice za oblast obrazovanja
na bosanskom jeziku

Urednik:
Muhedin Fijuljanin,
potpredsjednik Bošnjačkog nacionalnog vijeća

